

BASINDA GENÇLİK İMAJLARI*

Figen ÇOK**

ÖZET

Bu araştırmanın amacı bir grup gazetenin bir süre (Nisan, Mayıs, Haziran, 1990) yayınladığı sayılarını "gençlik haberleri" açısından incelemektir. Bu amaçla, gençleri konu alan, onların etkinliklerini açıklayan tüm haberler analiz edilmiştir. Haberler, haber türlerine, gazetelere, cinsiyete, yaşa göre değerlendirilmiş ve özellikle haber türleri ve cinsiyetin gazetelerle ilişkisi X^2 testi ile incelenmiştir. Bulgular daha önce İngiliz gazeteleri üzerinde yapılan benzeri çalışmalarla da karşılaştırılarak yorumlanmaktadır.

GİRİŞ

Ergenliğe ilişkin olarak pek çok görüş ileri sürülmektedir. Bu konudaki en yaygın görüş ergenliğin genel olarak bir "**fırtına ve stress**" (bunalım ve gerilim) dönemi olduğu yolundadır. Hall'ın öncülüğünü yaptığı bu görüş, geniş tepkiler uyandırdıysa da bugün bile varlığını sürdürmektedir (Demos and Demos, 1969, Liebert and Wicks-Nelson, 1981). Ergenlere ilişkin bu görüş, 2000 yıl öncesinden destek sağlamaktadır. Sokrates, gençleri "anababalarıyla çatışan, işbirliğine girmeyen, aniden parlayan, öğretmenlerine zalimce davranan" sorunlu bir grup olarak tanımlamıştır (Falchikov, 1989).

Ergenliğin "**fırtına ve stress**" dönemi olduğu görüşüne ilişkin kanıtlar genellikle bilimsel araştırmalardan gelmektedir. Hall'ın yanısıra, Erikson, S. Freud, A. Freud ve diğer psikanalistler ergenliğin bir çatışma dönemi olduğunu kabul ederler. Buna karşılık, ergenliğin bir "**fırtına ve stress**" dönemi olduğunu kabul etmeyen araştırmacılar da vardır. Örneğin toplumsal öğrenme kuramının öncüleri Bandura ve Walters ile Margaret Mead gibi araştırmacılar, yaptıkları incelemeler sonucu ergenlerin önemli bunalım ve çatışma yaşadıkları varsayımını reddetmişlerdir (Liebert and Wicks-Nelson, 1981).

* Bu araştırma, 5-7 Eylül 1990'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesince düzenlenen VI. Ulusal Psikoloji Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

** A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü Araştırma Görevlisi.

Ergenliğin "fırtına ve stress" dönemi olduğu görüşüne diğer bir kanıt gazetelerde gençleri konu alan haberlerin incelenmesi sonucu elde edilmiştir. Gazetelerde gençlerle ilgili haberlerin incelenmesi, onların olumsuz özelliklerle yansıtıldığını ortaya koymuş, dolayısıyla ergenliğin bir "fırtına ve stress" dönemi olduğu görüşüne destek sağlamıştır (Falchikov, 1989).

Kitle iletişiminin genel tutumların oluşumunda ve değişiminde önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Diğer kaynakların yanı sıra, kitle iletişimiyle aktarılan görüşler kişilerarası ilişkileri daha olumlu ya da daha olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Porteus and Colston, 1980). Özellikle yetişkinler genç kuşağı eleştirirken, onlara karşı tutum geliştirirken basılı materyalden yararlanırlar (Falchikov, 1986). Porteus ve Colston (1980) gazetelerin genel düşünceler üzerindeki etkisinden ve özellikle toplumun ergenlere ilişkin tutumlarını belirlemede basının ergenleri yansıtılmalarının öneminden söz etmiştir. Porteus ve Colston gazetelerin yalnızca "gerçeği seçerek yansıtıklarını"; Muncie gibi diğer bazıları da yalnızca sansasyonel olayları ele aldıklarını ileri sürmüştür. Gerçek olaylarla, basının yansıtıkları arasında karmaşık bir ilişki vardır ve bu ilişkinin düzeyi henüz saptanamamıştır. Chibnall olağanüstü ve görsel haberlerin daha dikkat çekici olduğunu, politik ve cinsel içerikli haberlerin sıklıkla seçildiğini ve görsel olarak sunulduğunu dile getirmiştir. Chibnall ayrıca gençlerin gazetelere yansıyan hikayelerinin içerik olarak bireysel patolojiyi vurguladığını ve gençlerin üzerindeki "baskı" temasının varlığını ileri sürmüştür (Falchikov, 1986).

Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de yapılan çalışmalar, gençlerin basında olumludan çok olumsuz haberlerle yansıtıldıklarını ortaya koymuştur. Porteus ve Colston (1980) tarafından yapılan çalışmada İngiliz gazetelerin gençlik haberleri açısından incelenmiş ve gençlerin genellikle yıkıcı, suçlu, suçtan ve kazadan zarar görmüş görünümünde yansıtıldığı gerçeği ortaya konmuştur. Ayrıca kızlara ilişkin haberlerin, erkeklere göre önemli ölçüde fazla olduğu, yani haberlerin cinsiyete göre yanlılık gösterdiği gözlenmiştir. Yaşa ilişkin olarak da bir yanlılığa rastlanmış, büyük yaştaki ergenleri konu alan haberlerin küçük yaştakilere oranla daha fazla olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra, basında gençlik işlenirken, işsizlik konusunun yeterli ölçüde yansıtılmadığı, eğitsel konuların ender olarak ele alındığı, ev ve aile ilişkilerinin de tamamen gözardı edildiği dikkat çekmiştir. 1980 yılında gerçekleştirilen bu çalışmada İngiliz basınında "spora ve suça eğilimli, kazalarda yaralanan ve soyulan" bir genç imajının yer aldığı, bunun yanı sıra olumsuz yönlerin de işlendiği, ancak bunların daha az dikkat çekici olduğu belirtilmiştir (Porteus and Colston, 1980).

Daha sonra 1984 yılı ekim ayının ilk haftalarında İngiliz basınında gençleri konu alan haberler tekrar incelenmiştir. Ergenleri betimleyen tüm haberler belirlenmiş ve içeriğine göre sınıflandırılmıştır. Yaş ve cinsiyet değişkenleri

kaydedilerek ergenlere ilişkin bir görünüm elde edilmiştir. 203 haber saptanmış ve bu haberlerin büyük ölçüde "kurban" ve "suçlu" imajını vurguladığı görülmüştür (Falchikov, 1986).

Ülkemizdeki durum gözden geçirildiğinde Türk basınında gençleri konu alan haberlerin incelenmediği saptanmış, bu konuda bir boşluk olduğu düşünülmüş ve bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı, bazı gazetelerde çıkan ve gençleri konu alan haberlerin belirlenmesi, gruplandırılması ve cinsiyete, yaşa, haber türlerine ve gazetelere göre ilişkisinin incelenmesidir. Böylece, Basın'ın nasıl bir gençlik imgesi yansıttığı (ya da yarattığı) sorusu yanıtlanmış olacaktır.

Yöntem

Nisan, Mayıs ve Haziran 1990'da yayımlanan gazetelerin beşinde (Cumhuriyet, Güneş, Hürriyet, Milliyet, Tercüman) ve ayrıca 26-28 Nisan tarihlerinde yayınlanan Bayram gazetelerinde gençleri (12-24 yaş arası kişiler olarak tanımlanan) konu alan, bu kişilerin tüm etkinliklerine ilişkin haberler belirlenmiş ve içeriklerine göre çözümlenmiştir. Basında gençliğe ilişkin yeni amajı ortaya koymak amacıyla son aylara ait gazetelerin incelenmesi düşünülmüştür. Köşe yazıları araştırmanın dışında tutulmuş, ayrıca haberlerin gazetede yayımlanış özellikleri de (fotografli- fotoğrfsız, büyük-küçük punto, yer aldığı sayfa gibi) dikkate alınmamıştır. Gazetelerde, cinsiyet ve haber türleri arasında ilişki X^2 -testi ile incelenmiştir. Ayrıca haberlerin gazetede yaşa göre dağılımı da dikkate alınmıştır. İleri bir analiz olarak en sık gözlemlenen haber türü ayrıntıyla incelenmiştir.

Bilindiği gibi, içerik analizinin kullanım alanlarından biri kitle iletişimlerinin toplum üzerindeki etkisinin araştırılmasıdır. Bu nedenle içerik analizi, araştırmanın amacına uygun görülmüştür. İçerik analizinin uygulama ilkeleri olan birimlerin ve grupların belirlenmesi, daha sonra frekansların saptanması (Bilgin, 1988; Lindzey and Aranson, 1968) olabildiğince dikkatle gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Üç aylık süre içinde, incelenen gazetelerde gençleri konu alan 588 haber saptanmıştır. 588 haber 433 ayrı gazeteden elde edilmiştir. Yani günde, bir gazetede gençlerle ilgili olarak yayınlanan ortalama haber sayısı 1,36'dır. Bu haberlerin yer aldığı 433 gazetenin (Nisan, $25 \times 5 = 125$ ve 3 günlük Bayram gazetesi; Mayıs, $31 \times 5 = 155$; Haziran, $30 \times 5 = 150$, Toplam = 433) incelenme-

Eğitim ve sanat haberleriyle, "kurban" ve "suçlu" haberlerinin yayımlanma sıklıkları arasındaki fark pek büyük görünmemektedir (sırasıyla % 45,41 ve 47,96). Bu iki yüzde arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla t-testi yapılmıştır. Bu analiz sonucu elde edilen değer ($t=0,58$) anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$). Yani bu iki haber türünün yayımlanma sıklıkları arasındaki fark anlamlı değildir.

Haberlerin cinsiyetle olan ilişkisine bakıldığında, toplam 588 haberin 247'sinin (% 42,01) her iki cinsiyete ilişkin haber olduğu, bunu 193 haberle yalnızca kızlara ait haberlerin izlediği (% 32,88) ve en az yalnızca erkekleri konu alan haberlerin yayımlandığı (% 25,17) görülmüştür. Haberlerin cinsiyete ve gazetelere göre dağılımı ve haberlerin bu iki değişkenle ilişkisini inceleyen X^2 -testi sonuçları Tablo 3'de görülmektedir.

Tablo 3. Haberlerin Gazetelere ve Cinsiyete Göre Dağılımı.

Cinsiyet	Gazeteler											
	Hürriyet		Tercüman		Milliyet		Cumhuriyet		Güneş		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
	sıra	sıra	sıra	sıra	sıra	sıra	sıra	sıra	sıra	sıra	sıra	sıra
Yalnızca kızları konu alan haberler	80	41,45	22	11,40	52	26,94	13	6,74	26	13,47	193	100
		41,45		31,43		40,63		13,40		26,00		32,88
Yalnızca erkekleri konu alan haberler	59	39,86	14	9,46	37	25,00	16	10,81	22	14,86	148	100
		30,57		20,00		28,91		16,49		22,00		25,17
Kız ve erkekleri konu alan haberler	54	21,86	34	13,77	39	15,79	68	27,53	52	21,05	247	100
		27,98		48,57		30,47		70,10		52,00		42,01
TOPLAM		32,82		11,90		21,76		16,50		17,01		100
	193		70		128		97		100		588	
		100		100		100		100		100		100

Sd: 8 $X^2 = 60,757$ ($p<0,001$)

Haberlerin gazetelerle ve cinsiyetle ilişkisi anlamlı bulunmuştur. $X^2 = 60,75$ ($p<.001$). Buna göre, yayımlanan haberler gazetelerle ve cinsiyetle ilişkilidir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, en fazla her iki cinsiyeti konu alan haberler yayımlanmıştır. Bu genel eğilim, gazetelere göre farklılık da göstermektedir: Cumhuriyet gazetesi çok büyük bir sıklıkla (% 70,10) her iki cinsiyeti konu alan haberlere yer verirken, Milliyet Gazetesi (% 40,63) ve Hürriyet Gazetesi (% 41,45) ağırlıklı olarak kızlarla ilgili haberler yayımlamışlardır. Tercüman ve Güneş Gazeteleri, Cumhuriyet Gazetesi kadar sıklıkla olmasa da, sırasıyla % 48,57 ve % 52 oranlarıyla her iki cinsiyetle ilgili haberleri daha fazla yayımlamışlardır.

Yayımlanan haberlerin yaş gruplarına, gençliğin ilk dönemi (12-16 arası yaşlar) ya da son dönemine (17 ve üstü yaşlar) göre dağılıma baktığımızda, son döneme ait haberlerin (% 85,88), ilk döneme göre (% 9,69) önemli ölçüde daha fazla yayımlandığı görülmektedir. Haberlerin küçük bir bölümünün (% 4,42) içeriğinin her iki döneme ilişkin olduğu görülmüştür.

Bu bulgular çerçevesinde Türk Basınında yer alan haberlerin genel olarak cinsiyete göre bir yanlılık taşımadığı, ancak yaşa göre gençliğin son dönemindeki kişiler yönünde daha sıklıkla yayımlandığı görülmektedir. Basındaki genç imgesi ağırlıklı "kurban" ve "suçlu" görünümündedir. Gençler çeşitli biçimlerde olumsuzluklarla karşılaşmakta ya da olumsuz etkinliklerde bulunmaktadır. Suç işleyen, intihar eden ya da intihar girişiminde bulunan, yaralanan, öldürülen, kazaya uğrayan, kaybolan, protesto eylemlerinde bulunan, birbirleriyle ve başkalarıyla çatışan, kötü yollara düşen, evden kaçan ya da kaçırılan ve çeşitli sağlık sorunlarıyla karşılaşan bir genç imajı ortaya çıkmaktadır. Ancak gazetelerin yer verdiği gençlik haberleri yalnızca bu olumsuz sıfatlarla sınırlı değildir. Gençlerin eğitimlerine ilişkin haberler, bilim, sanat ve spor etkinlikleri önemli ölçüde basında yer almıştır ve bu haberlerin yayımlanma sıklığı kurban ve suçlu haberlerinin sıklığından büyük bir farklılık göstermemektedir. Eğitim ve sanat haberleriyle, "kurban" haberlerinin arasında farkın anlamlılığını test etmek amacıyla yapılan t-testi sonucunun 0,05 düzeyinde anlamlı bulunmaması, bu haber türleri arasındaki farkın önemli olmadığını göstermektedir. Ancak kurban haberlerinin daha çarpıcı biçimde yansıtılması ve istatistiksel olarak anlamlı olmasa da diğer haber türünden daha sık yayımlanması nedeniyle, daha dikkat çekici olduğu söylenebilir.

Tartışma

Bu araştırma Türk basınındaki gençlik haberlerinin, dolayısıyla basının yansıttığı gençlik imajının, diğer haberlerle önemli bir farklılık göstermese de en çok "kurban ve suçlu" kategorisinde olduğu bulgusunu ortaya koymak-

tadır. Bu bulgu tamamen olmasa da bir ölçüde daha önce İngiliz gazeteleri üzerinde yapılan araştırmanın bulgularına paraleldir. Ancak, önceki çalışmalarda "kurban ve suçlu" haberleri diğer haberlere göre çok daha sıklıkla yer almış ve bu doğrultuda ergenliğin bir "fırtına ve stress" dönemi olduğu görüşünü desteklemiştir.

İngiliz Basınında kızlarla ilgili haberlerin ağırlıklı olduğu bulgusu, bu araştırmada genel olarak kız ve erkeklere yönelik haberlerin yaygın olması nedeniyle, ancak bazı gazeteler için benzer bulunmuştur. Yaşa ilişkin olarak da ileri yaşlardaki gençleri konu alan haberlerin, daha küçük yaşlardakilere göre daha fazla olduğu bulgusuna bu araştırmada da rastlanmıştır (Porteus and Closton, 1986).

Basında gençleri konu alan haberlerin neler olduğu ve özellikleri yolundaki bilgi boşluğunu bir ölçüde doldurabilecek ve gelecekte başka araştırmalara zemin olabilecek bu araştırma, gençlik haberlerinin gazetelerdeki tüm haberlere göre ne oranda yer aldığı sorusunu yanıtlanamamaktadır. Ayrıca haberlerin bazı özellikleri de (fotoğraflı-fotoğrafsız, büyük-küçük punto, kaçınıcı sayfada yer aldığı) gözardı edilmiştir. Bu sınırlılıkların yanısıra, araştırmanın daha uzun bir zaman diliminde, daha fazla sayıda gazetenin ele alınmasıyla ve haber türlerinin daha ayrıntılı analiziyle tekrar gerçekleştirilmesi oldukça bilgi verici olacaktır. Haberlerin zaman dilimi içindeki değişimi de incelenebilir.

Ülke nüfusunun büyük bir bölümünü oluşturan gençlere ilişkin haberlerin gazetelerde daha ağırlıklı yer alması ve olumlu haberlerin en azından olumsuz haberler kadar yayımlanması ümit edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Bilgin, N. **İçerik Analizi**, Yardımcı Ders Notları, İzmir: Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yay., 1988.
- Demos, J. and Demos, V. "Adolescence in Historical Perspective" **Journal of Marriage and the Family**, 31, 632-638, 1969.
- Falchikov, N. "Images of Adolescence: An Investigation into the Accuracy of the Image Constructed by the British Newspapers", **Journal of Adolescence**, 9, 167-180, 1986.
- Falchikov, N. "Adolescent Images of Adolescence" **Journal of Adolescence**, 12, 139-154, 1989.
- Liebert, R.M. and Wicks-Nelson, R. **Developmental Psychology**, Third Ed., New Jersey: Prentice-Hall Inc., 1981.
- Lindzey, G. and Aranson, E. **The Handbook of Social Psychology**, Second Ed., Massachusetts: Addison-Wesley Publ. Co., 1968.
- Porteus, M.A., and Colston, N.J. "How Adolescents are Reported in the British Press?" **Journal of Adolescence**, 3, 197-207, 1980.